

Missie (= kernopdracht)

Wij¹ leiden leraren op tot wendbare professionals die onze leerlingen optimaal kunnen ondersteunen in hun ontwikkeling in een constant veranderende wereld. Wij geven (toekomstige) leraren de ruimte om zich op grond van hun eigen kundigheid, inventiviteit, enthousiasme en kritisch-reflectieve houding te blijven ontwikkelen als authentieke leraar met een sterke professionele identiteit. We geven zo niet alleen een impuls aan de ontwikkeling van het individu maar ook aan de (innovatieve) ontwikkeling van het team, de school en het onderwijs.

Visie (= kernwaarden, waar geloven we in? welke opleidingsprincipes hanteren we?)

Samen: Samen opleiden is ook echt samen.

Centraal staat dat we van en met elkaar willen leren, en met alle betrokkenen het samen opleiden vormgeven. We geloven dat we op elk niveau van en met elkaar kunnen leren: leerlingen van leraren en beginners van ervaren collega's maar ook andersom. Ook de lerarenopleiders, schoolleiders en bestuurders zijn bereid om van en met elkaar te leren. Studenten worden actief betrokken bij de opleidingschool en voelen zich lid van het team. Doordat we een sterk samenwerkingsverband vormen, leren we breder van elkaar dan alleen op het gebied van samen opleiden, bijvoorbeeld als het inductie of HRM betreft.

Diversiteit: We creëren een gevarieerde context om te kunnen (blijven) ontwikkelen.

BOS heeft een heel divers aanbod wat betreft o.a. schoolcultuur, opleidingsniveau, schoolgrootte en onderwijsconcept. Door in de praktijk kennis te maken met veel verschillende 'smaakjes' en de leeromgeving te verbinden met theorie en andere bronnen, ontwikkelen studenten zich tot een professional met een brede blik op onderwijs, een uitgebreid repertoire en een eigen stijl als leraar.

Ontwikkelingsgericht: De professionele ontwikkeling van de student staat centraal.

We sluiten aan bij de ontwikkelbehoefte van de student en creëren een veilige leeromgeving. We richten ons op alle niveaus op een feedbackcultuur waarin je van je fouten mag leren om je verder te kunnen ontwikkelen. Deze ontwikkeling houdt niet op als het diploma is behaald. We bevorderen daarom niet alleen het leren van studenten, maar ook van startende én ervaren leraren. We zijn een ondernemende opleidingschool waarin we risico's durven te nemen om studenten, collega's, het team, onze school én ons onderwijs verder te ontwikkelen.

Eigenaarschap: We stimuleren en verwachten dat studenten verantwoordelijkheid en initiatief nemen voor hun eigen leerproces.

Om in een snel veranderende wereld in een complexe omgeving die het onderwijs is goed te kunnen (blijven) functioneren, is het belangrijk dat leraren hun talenten een leven lang blijven ontwikkelen. Ze moeten daarvoor over de juiste vaardigheden, houding, zelfbeeld en motivatie beschikken en in staat zijn hun leerproces zelf te reguleren. Goed kunnen reflecteren op het eigen handelen en eigen leren is daarbij essentieel, evenals een kritisch-onderzoekende houding. Om eigenaarschap te vergroten bieden we een positief ondersteunende omgeving waarin studenten de omstandigheden van hun leerproces mee kunnen bepalen.

Commitment: Bij alle betrokkenen verwachten we commitment om de ambities en visie te realiseren.

De afgesproken opleidingsprincipes (cq kernwaarden) komen terug in de benadering van de student, leraar, werkplekbeleider, schoolopleider en instituutopleider, maar ook van de schoolleider en bestuurder. Ze zijn het uitgangspunt van ons professionaliserings- en opleidingsplan. Het blijven geen loze woorden: practise what you preach! Wat we met elkaar afspreken, brengen we ook in de praktijk en we spreken elkaar hier zo nodig ook op aan.

¹ Wij zijn een opleidingschool waarvan de volgende partners deel uitmaken: Fontys Lerarenopleiding Tilburg, Fontys Sporthogeschool (ALO), Fontys Hogeschool voor de Kunsten (FHK), Eindhoven School of Education (TU/e) en alle VO-scholen die vallen onder Libréon en Stichting Openbaar Onderwijs Tilburg (Sovot).

Beroepsbeeld leraar BOS

Uit bovengenoemde kernwaarden voor het samen opleiden leiden we het volgende beroepsbeeld voor leraren af, zodat dit consistent is met de visie van BOS.

Uiteraard sluiten we aan bij het beroepsbeeld van de partners (ESoE en Fontys, zie bijlagen 1 en 2); de toegevoegde waarde vanuit BOS betreft de accenten die we leggen vanuit onze missie en visie.

BOS wil leraren opleiden die ...

- met en van anderen willen leren;
- een brede blik op onderwijs en uitgebreid repertoire als leraar hebben;
- een eigen, authentieke stijl als leraar hebben;
- aansluiten bij de ontwikkelbehoefte van leerlingen en hierbij een veilige leeromgeving creëren;
- niet alleen een rol spelen in de ontwikkeling van leerlingen, maar ook van (toekomstige) collega's, de school en het onderwijs;
- zich voortdurend willen blijven ontwikkelen door te reflecteren en te beschikken over een kritisch-onderzoekende houding;
- zelf initiatief en verantwoordelijkheid nemen;
- wat we afspreken in de praktijk brengen en zo nodig anderen hier op aanspreken.

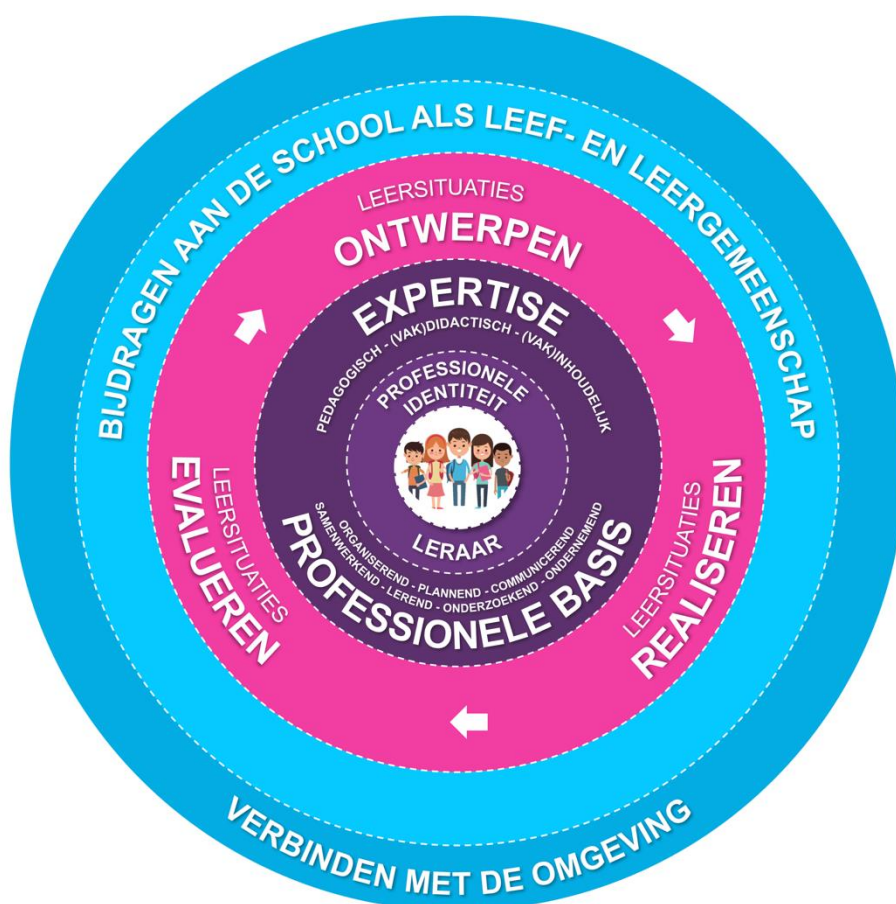
Bijlage 1 Beroepsbeeld ESoE

De ESoE verzorgt de lerarenopleidingen van de TU Eindhoven en haar visie op de soort leraren die zij opleidt is gerelateerd aan de visie van een technische universiteit.

- Het zijn vakinhoudelijke sterke docenten, die onderwijs ontwerpen en ontwikkelen dat rijk is aan de (technische) contexten die door middel van actief (bijv. constructivistisch) leren worden benut als leeromgeving;
- Deze academische onderwijsprofessionals evalueren hun onderwijs en hun eigen rol daarin en tonen een onderzoekende en lerende houding ten aanzien van hun vak;
- Zij nodigen hun leerlingen uit deze houding over te nemen;
- Vanuit hun groeiende vakdidactische kennis en hun voortschrijdend inzicht in het onderwijs, analyseren en reflecteren zij op het onderwijs en hun vak en moedigen anderen aan hetzelfde te doen;
- Zij kunnen constructief meedenken over onderwijs en onderwijsinnovaties, moderne (ict) toepassingen gebruiken en actief kennis blijven verwerven door hun onderzoekende en lerende houding;
- Zij vervullen een voortrekkersrol en weten op allerlei gebieden samenwerkingen te realiseren binnen en buiten de VO-school.

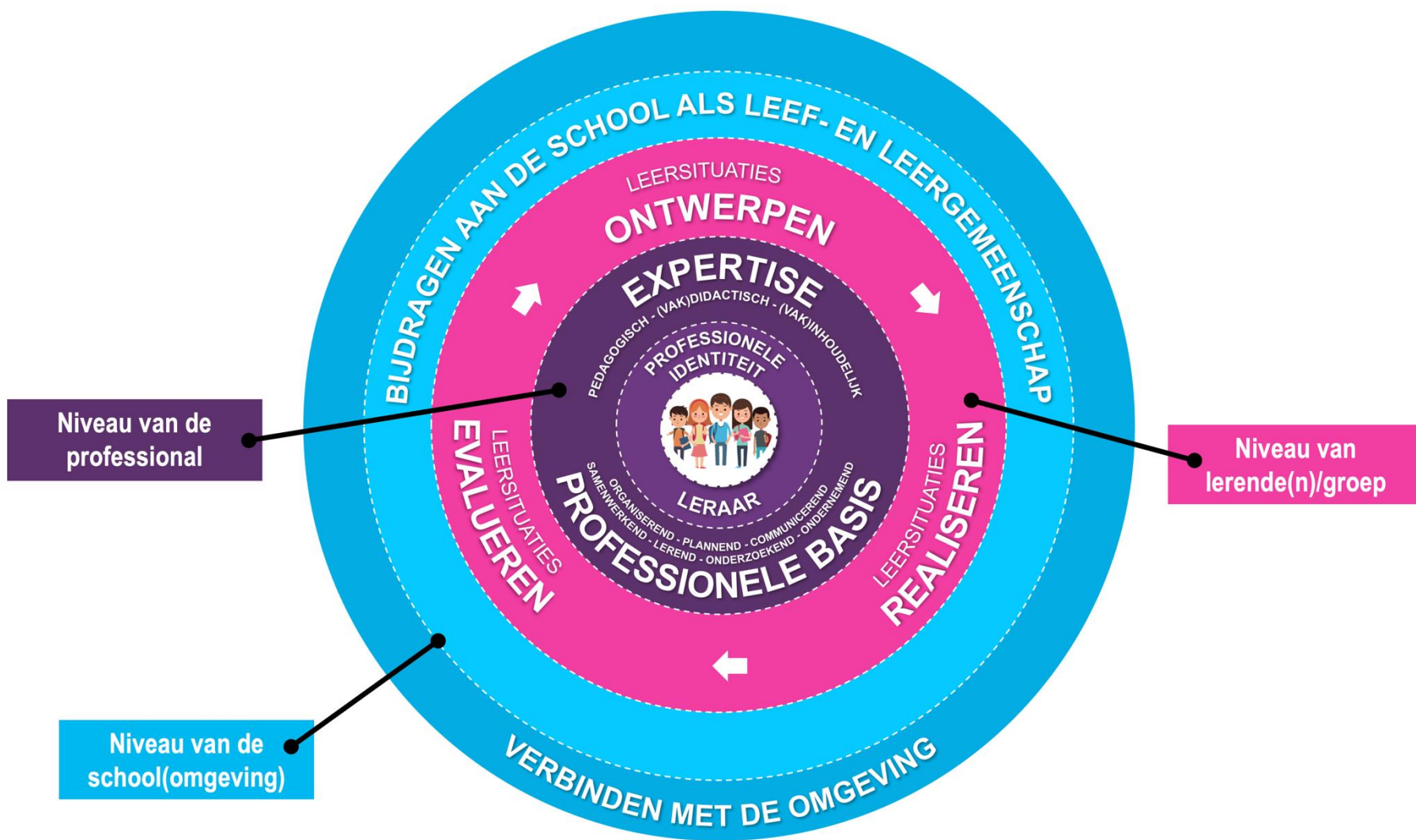
Als ESoE streven wij ernaar om samen met scholen in het voortgezet onderwijs de docenten-in-opleiding te trainen in al deze facetten, door impliciet (als rolmodel) en expliciet (in opdrachten binnen de opleiding) te wijzen op de meerwaarde die zij als universitair opgeleide docent kunnen hebben.

Beroepsbeeld Startbekwame Leraar

Per 1 augustus 2017 zijn de nieuwe wettelijke bekwaamheidseisen in het onderwijs van kracht en zijn van toepassing op leraren in het primair onderwijs, voortgezet onderwijs en middelbaar beroepsonderwijs (Rijksoverheid, 2017). Deze bekwaamheidseisen beschrijven wat leraren² minimaal moeten kunnen en kennen en zijn vastgelegd in het Besluit bekwaamheidseisen onderwijspersoneel. Deze wettelijke bekwaamheidseisen vormen het vertrekpunt voor het beroepsbeeld van leraren dat is opgesteld door de projectgroep Leeruitkomsten Leraarschap van Fontys Hogescholen in samenwerking met het werkveld. Middels het beschrijven van dit beroepsbeeld wordt inzicht gegeven in de diversiteit aan taken waar de leraar in de beoefening van het beroep mee wordt geconfronteerd en over welke expertise en houding de leraar dient te beschikken om deze beroepstaken adequaat te kunnen uitvoeren in een educatieve context. Tot de educatieve context kan gerekend worden: integrale kindcentra, (speciaal) basisonderwijs, (speciaal) voortgezet onderwijs, middelbaar beroepsonderwijs, hoger beroepsonderwijs, volwasseneneducatie, bedrijfsopleidingen en andere contexten van ontwikkeling en professionalisering. Dit beroepsbeeld vormt de basis voor de verdere (concrete) uitwerking van de universele leeruitkomsten voor alle (bachelor) lerarenopleidingen van Fontys Hogescholen.

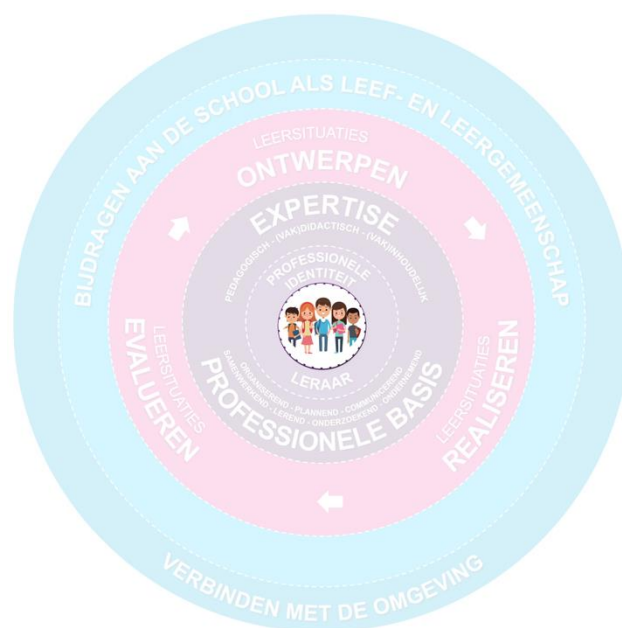
² Het woord 'leraar' kan gelezen worden als de 'educatief professional'.

De lerende(n) centraal

Het onderwijs in Nederland is erop gericht om de mens voor te bereiden op een succesvolle, volwaardige en gedifferentieerde deelname aan onze samenleving (Inspectie van het Onderwijs, 2019). Het onderwijs speelt een belangrijke rol in het overdragen en voorleven van algemeen geldende waarden en normen als voorwaarde voor maatschappelijke integratie en sociale cohesie in onze democratische en multi-etnische samenleving. Daarbij zijn een kritische stellingname ten aanzien van deze waarden en normen en het ontwikkelen van een moreel kompas van groot belang.

Kortom, het onderwijs en daarmee de rol van de leraar staan volledig in dienst van het optimaliseren van de ontwikkeling en toerusting van de lerende. Daarbij is het van belang dat de leraar inspeelt op de verschillen tussen lerenden om daarmee de ontwikkelingsmogelijkheden van elke lerende te optimaliseren.

Professionele identiteit

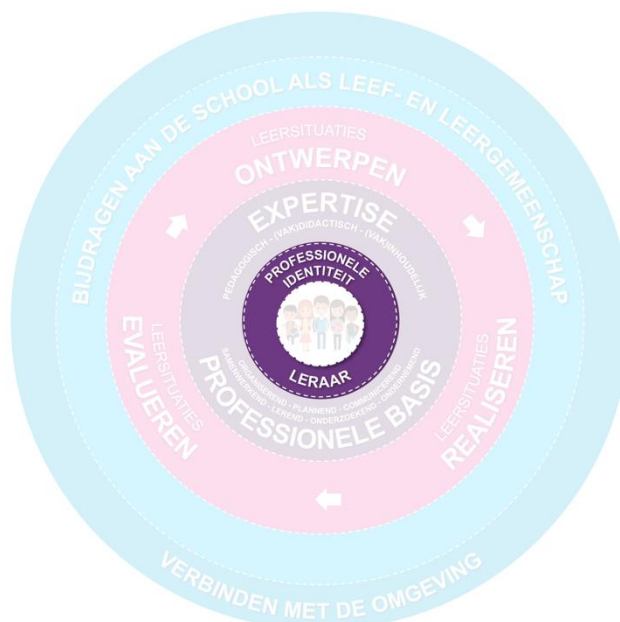
“Consciously, we teach what we know; unconsciously, we teach who we are”
(Hamachek, 1999, p. 209).

De leraar wordt bij de uitoefening van zijn beroep beïnvloed door wie hij³ is als persoon. Voortdurend kan het professioneel handelen gestuurd en belemmerd worden door eigen waarden, normen, gedachten, motieven en overtuigingen. Fontys Hogescholen vindt het daarom van belang dat de leraar zich bewust is van zijn professionele identiteit en zijn functie als rolmodel.

In de professionele identiteit komen aspecten samen die het individu zelf belangrijk vindt voor de uitoefening van zijn beroep én belangrijke aspecten van het beroep zelf. Professionele identiteit betreft daarmee dus een dynamische interactie tussen de persoonlijke (persoonskenmerken, de biografie, opvattingen en overtuigingen) en professionele (onderwijscontext, wetenschappelijke kennis en landelijke bekwaamheidseisen) dimensie in de beroepsuitoefening (Beijaard, 2009; Beijaard, Meijer & Verloop, 2004).

De leraar dient vanuit zijn eigen professionele identiteit autonoom en cultureel-sensitief te kunnen handelen en daarbij aan te sluiten bij maatschappelijke ontwikkelingen. Daarbij speelt de bereidheid tot onbevooroordeelde perspectiefwisseling en een lerende houding een belangrijke rol.

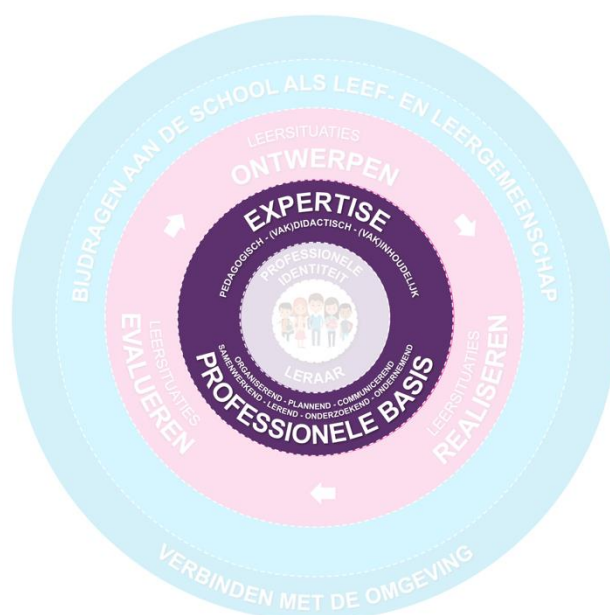
De leraar is zich bewust van zijn kwaliteiten en expertises en zet deze planmatig in om de persoonlijke groei en het welbevinden van de lerende te optimaliseren. Op basis van het referentiekader en het antwoord op de vraag ‘Wat voor leraar wil ik zijn?’ blijft de leraar systematisch en kritisch reflecteren op zijn eigen handelen en werkt hij aan planmatig aan zijn professionele (door)ontwikkeling.

³ Waar 'hij' staat kan ook 'zij' gelezen worden.

Brede Professionele Basis

De leraar staat voor een maatschappelijke opdracht. Hij speelt *samen* met andere educatieve professionals en partners een belangrijke rol in de vorming van mensen om hen uiteindelijk succesvol een plek in de maatschappij te laten vinden (Onderwijscoöperatie, 2014). Dit is een complexe en verantwoordelijke taak waarbij sprake is van veel professionele ruimte en daarom veel vraagt van de leraar. Fontys Domein Educatie heeft het beroep van leraar uitgewerkt in beroepstaken die een weerspiegeling zijn van beroepssituaties in het werk van de leraar. Om de beroepstaken adequaat uit te voeren en in te kunnen spelen op de veranderende eisen van het beroep, dient de leraar te beschikken over een brede professionele basis.

De kern van het beroep van de leraar is om duurzaam bij te dragen aan de persoonlijke groei en het welbevinden van de lerenden. Dit in goede *communicatie* met de lerende zelf, andere educatieve professionals en ouders/verzorgers. Belangrijk hierbij is een opbrengstgerichte werkwijze, waarvoor vaardigheden als effectief en efficiënt *plannen* en *organiseren* noodzakelijk zijn. Om betekenisvolle en inspirerende leeromgevingen te creëren, wordt van de leraar een toekomstgerichte en nieuwsgierige houding en *samenwerking met partners* gevraagd. Denk hierbij aan ouders/verzorgers, (educatieve) professionals, bedrijven, organisaties en kennisinstellingen. De leraar dient te beschikken over een onderzoekende en proactieve houding en bijbehorende vaardigheden op het gebied van 'Technology, Entrepreneurship, Creativity'.

Expertise

Het leraarschap vraagt om een contextafhankelijke wendbaarheid. De leraar zet zijn vakinhoudelijke, pedagogische en (vak)didactische expertise in om voor en met lerenden betekenisvolle en uitdagende leersituaties te ontwerpen, realiseren, evalueren en waarderen.

Pedagogische bekwaamheid

Van de leraar wordt verwacht dat er een sociaal-emotioneel veilig en stimulerend leerklimaat voor elke lerende wordt gerealiseerd. De leraar beschikt over pedagogische tact en interculturele sensitiviteit en draagt zorg voor 'inclusie'. De leraar heeft goed zicht op de ontwikkeling van de lerenden, kan adequaat inspelen op de diversiteit en stemt het professioneel handelen af op de ontwikkelingsfase en -behoeften van de lerende. De leraar draagt bij aan de cognitieve, metacognitieve, sociaal-emotionele en morele ontwikkeling van de lerenden om hen in staat te stellen succesvol te kunnen participeren als wereldburger in de maatschappij en als professional in de beroepscontext.

(Vak)didactische bekwaamheid

De leraar beschikt over de kennis en vaardigheden om de vakinhoud leerbaar en betekenisvol te maken voor lerenden. De leraar kan de vakinhoud vertalen naar actuele, realistische en effectieve leerplannen en leerroutes. Hij kan daarbij een goede afstemming maken tussen de leerdoelen, leerinhoud, didactische werkvormen, groeperings- en organisatievormen, evaluatieactiviteiten en het niveau en de kenmerken van de lerenden. De leraar maakt gebruik van activerende didactische werkvormen, waarbij het leren en het nemen van verantwoordelijkheid voor het eigen leerproces bij lerenden gestimuleerd wordt. Met behulp van evaluatieactiviteiten kan de leraar inzicht verkrijgen in de leervorderingen van de lerenden.

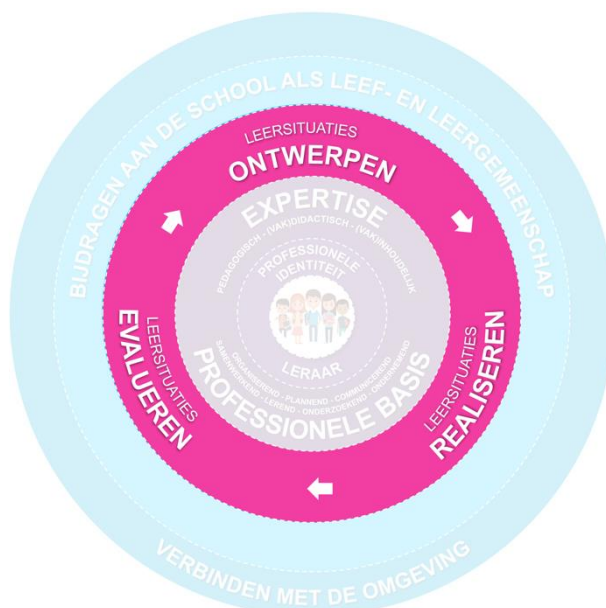
Vakinhoudelijke bekwaamheid

De leraar beheerst de vakinhoud(en) op overstijgend niveau ten opzichte van zijn doelgroep en baseert zijn handelen op actuele kennis en inzichten binnen het vakgebied.

Niveau van de lerende(n)/groep

Onderwijs Ontwerpen

De leraar ontwerpt samen met anderen⁴ betekenisvol en uitdagend onderwijs⁵ passend binnen de visie van de organisatie. Dit ontwerp is gebaseerd op de wettelijke kaders (kerndoelen, eindtermen, kwalificatiedossiers). Hierbij wordt optimaal gebruik gemaakt van (digitale) middelen en faciliteiten. In het ontwerp wordt adequaat ingespeeld op de mogelijkheden en leerbehoeften van de lerende of de groep. De leraar creëert daarbij een authentieke en inspirerende leeromgeving, waarbinnen eigenaarschap en een intrinsieke motivatie bij lerenden wordt gestimuleerd. Het ontwerp dient gebaseerd te zijn op actuele kennis en inzichten. Om zorg te dragen voor effectief onderwijs, is het van belang dat er sprake is van een goede afstemming tussen de leerdoelen, leerinhoud, didactische werkvormen, groepeerings-, organisatievormen en evaluatieactiviteiten (Biggs, 1996).

Onderwijs Realiseren

De leraar beschikt over een pedagogische en interculturele sensitiviteit die wordt ingezet voor het realiseren van een sociaal-emotioneel veilig en stimulerend leerklimaat. De leraar bouwt bewust aan positieve groepsprocessen van de lerenden. Vanuit een luisterende houding en enthousiasmerende rol bouwt de leraar een professionele relatie op met de individuele lerende en spreekt naast vertrouwen ook duidelijke verwachtingen naar de lerende uit. De leraar biedt ruimte en waar nodig structuur en sturing. De talenten, ontwikkelfasen, aandachtspunten en leerbehoeften van lerenden worden door de leraar herkend en erkend. De leraar is zowel expert, coach als educatief partner van de lerende ten aanzien van de loopbaanontwikkeling⁶ van de lerende, en zoekt de samenwerking met diens omgeving.

De leraar realiseert krachtige leeromgevingen binnen en buiten⁷ de school met ruimte voor verwondering en ontdekking. De leraar past activerende didactische werkvormen, geschikte instructiestrategieën, organisatie- en groepeeringsvormen en (formatieve) evaluatieactiviteiten toe om de betrokkenheid en verantwoordelijkheid voor het eigen leerproces van lerenden te stimuleren. De leervorderingen van de lerenden worden gedurende het onderwijsleerproces gemonitord en daar waar wenselijk of noodzakelijk stelt de leraar het onderwijs bij.

⁴ 'Anderen' in de breedste zin van het woord en kan dus betrekking hebben op collega's, werkveldpartners, opdrachtgevers, ouders, lerenden, et cetera.

⁵ 'Onderwijs' in de breedste zin van het woord en kan dus betrekking hebben op leersituaties, leerroutes, leertrajecten, lessenseries, leerplannen, leeromgevingen, et cetera.

⁶ De loopbaanontwikkeling heeft o.a. betrekking op de doorstroom van de lerende. Het mbo heeft hier een wettelijke opdracht en de leraar is dus verantwoordelijk voor de doorstroom van de lerende.

⁷ Het op bezoek gaan bij en participeren in bedrijven, kennisinstellingen, organisatie of bedrijven de klas in halen, stages, excursies, de sociale omgeving, et cetera kunnen ook gezien worden als potentiële leeromgevingen.

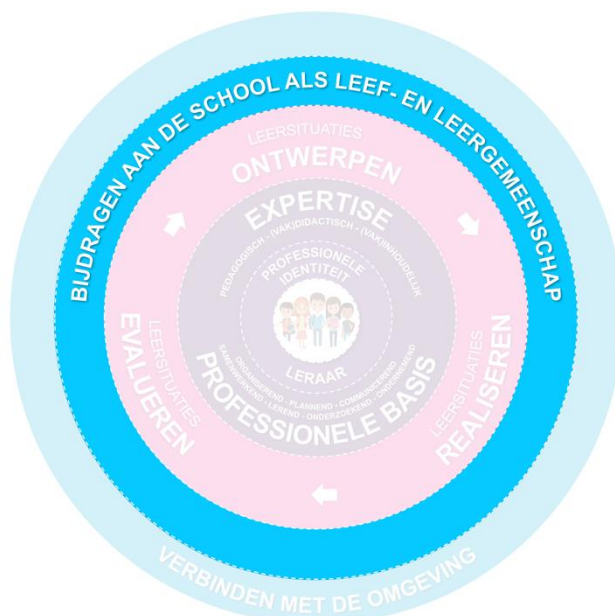
Onderwijs Evalueren

De leraar ontwerpt op basis van de eindkwalificaties een toetsprogramma waarin de toetsvormen en toetsfuncties inzichtelijk en beargumenteerd worden en waarmee een valide en betrouwbare uitspraak gedaan kan worden over het niveau van de lerende. De leraar maakt lerenden bij aanvang van het leerproces duidelijk wat er van hen wordt verwacht (feedup), geeft de lerende gedurende het leerproces inzicht waar hij in relatie tot de leerdoelen staat (feedback) en voorziet de lerende van informatie ten aanzien van de mogelijke vervolgstappen in zijn leerproces (feedforward). Met deze formatieve evaluatieactiviteiten biedt de leraar de lerende de mogelijkheid en de ruimte voor zelfregulatie. Aan het einde van het leerproces kijkt de leraar samen met de lerende en eventueel andere betrokkenen kritisch terug en stelt de leeropbrengst in relatie tot de leerdoelen vast middels summatieve evaluatieactiviteiten. Informatie afkomstig uit evaluatieactiviteiten gebruikt de leraar om het onderwijs bij te stellen.

Bijdragen aan school als leef- en leergemeenschap

De leraar is niet alleen verantwoordelijk voor het ontwerpen, realiseren en evalueren van onderwijs. De leraar functioneert in een onderwijsteam en maakt daarmee ook deel uit van de school als professionele leef- en leergemeenschap. Samen met collega's draagt de leraar bij aan het creëren van een omgeving, waarin de lerende zich veilig en op zijn plek voelt.

De kerntaken van een startbekwame leraar richten zich bij aanvang van zijn loopbaan met name op het primaire onderwijsleerproces. Echter naarmate de leraar langer in de onderwijsorganisatie werkzaam is worden beroepstaken⁸ uitgevoerd die het primaire proces overstijgen en een bijdrage leveren aan de school als professionele leef- en leergemeenschap. Dit vraagt om een wendbare professional die een leven lang blijft leren.

Verbinden met de omgeving

Om als leraar de juiste begeleiding en een passende leeromgeving te kunnen bieden is een structurele samenwerking en co-creatie met de omgeving van groot belang. De leraar dient daarom gericht te zijn op het verbinden en samenwerken met zorg-, kennis- en religieuze instellingen, organisaties, buurthuizen, (sport)verenigingen en bedrijven in de nabije- en internationale omgeving.

⁸ Denk hierbij o.a. aan beroepstaken die uitgevoerd worden in de rol van mentor, lid van een zorgteam, stagebegeleider, decaan, etc. Of het leveren van een bijdrage aan open dagen, culturele, muzikale of sportieve evenementen, et cetera.

Referenties

- Beijaard, D. (2009). *Leraar worden en leraar blijven: over de rol van identiteit in professioneel leren van beginnende docenten*. Eindhoven: Technische Universiteit Eindhoven.
- Beijaard, D., Meijer, P.C., & Verloop, N. (2004). Reconsidering research on professional identity. *Teaching and Teacher Education, 20*, 107-128.
- Biggs, J. (1996). Enhancing teaching through constructive alignment. *Higher Education, 32*, 347-364.
- Hamachek, D. (1999). Effective teachers: What they do, how they do it, and the importance of self-knowledge. In R.L. Lipka & T.M. Brinthaupt (Eds.). *The role of self in teacher development* (pp. 189-224). Albany, N.Y.: State University of New York Press.
- Inspectie van het Onderwijs. (2019). *De staat van het Onderwijs 2019*. Nederland: Inspectie van het Onderwijs.
- Onderwijscoöperatie. (2014). *Herijking bekwaamheidseisen verantwoording 2014*. Geraadpleegd van <https://www.onderwijscooperatie.nl/wp-content/uploads/sites/2/2016/03/Verantwoording-Herijking-Bekwaamheidseisen.pdf>.
- Rijksoverheid. (2017). *Bekwaamheid van leraren*. Geraadpleegd op 26 november 2019, van <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/werken-in-het-onderwijs/bekwaamheidseisen-leraren>.